

DOI: <https://doi.org/10.15407/ingedu2022.55.202>

УДК 330.8(447):[502/504:332.1:330.101]

JEL: B49, H56, R58, Z10

Вербова О.С., докторка економічних наук,
професорка кафедри менеджменту Львівського регіонального
інституту державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9584-629x>
e-mail: o.s.verbova@ukr.net

ЕКОГОМОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСОРА СТЕПАНА ЗЛУПКА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

*«Економічний і суспільний поступ України
вимагає врахування екогенологічної
проблематики на всіх рівнях та в усіх
сферах людського буття»
С.М. Злупко*

У статті актуалізується проблема необхідності комплексних підходів щодо формування нової парадигми сталого розвитку України та висвітлюються в цьому контексті екогенологічні підходи С. Злупка до наукового обґрунтування збалансованого еколого-економічного розвитку. Мета статті – розкрити теоретичну та практичну значимість новаторських екогенологічних досліджень професора Степана Злупка як підґрунтя формування нової парадигми сталого розвитку України на засадах людиноцентризму.

Розкрито наукові засади екогенології як чинника гуманізації людської свідомості та необхідність їх врахування державною екологічною політикою в умовах адаптації українців до небезпечних змін у довкіллі. Виявлено надважливе науково-практичне значення для цивілізаційного поступу Української держави в умовах сучасних загроз національній безпеці обґрунтованої Степаном Злупком генетико-еволюційної парадигми розвитку українства. З'ясовано наукову цінність та практичну

значимість екогенологічних засад генетико-еволюційної парадигми регіональної політики в контексті зміцнення міжрегіональної консолідації та єдності Української держави. Обґрунтовано доцільність використання в умовах адаптації підприємств до реалій війни екогенологічної парадигми у виробленні нового фінансового механізму розвитку національного підприємництва. Доведено необхідність врахування екогенологічних аспектів розвитку трудового потенціалу в умовах сучасних загроз національно-культурній ідентичності українців. Висвітлено авторське бачення використання гуманістично-орієнтованого екогенологічного підходу до гармонійного розвитку суспільства у розробці нових механізмів регіонального управління і місцевого самоврядування. Окреслено процеси відновлення України після війни на основі стратегії «Європейського зеленого курсу» та важливість врахування обґрунтованих професором Степаном Злупком новаторських екогенологічних засад сталого розвитку як наукової основи формування ноетичної парадигми мислення.

Запропоновано переосмислити в умовах сучасних викликів і загроз українській ідентичності значимість екогенологічних досліджень професора Степана Злупка для повоєнного відновлення та сталого інноваційного розвитку України. Обґрунтовано висновок, що в сучасних українських реаліях новаторські екогенологічні здобутки видатного вченого закладають підвалини формування нової парадигми сталого розвитку на засадах людиноцентризму.

Ключові слова: Степан Злупко, екогенологія, екогенологічна парадигма, екогенологічні засади, сталий розвиток, людиноцентризм, інноваційність, ноетична парадигма мислення, українська національна ідея, самореалізація, самоідентифікація, повоєнне відновлення.

Verbova O.

PROFESSOR STEPAN ZLUPKO'S ECOHOMOLOGY RESEARCHES IN THE CONTEXT OF FORMING A NEW PARADIGM FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE

It is updated the problem of necessity complex principles in relation to forming new paradigm sustainable development of Ukraine

© Вербова О.С., 2022

ISSN 0320-4421. Історія нар. госп-ва та екон. думки України. 2022. Вип. 55

and the ecohomology principles by S. Zlupko to scientific rationale of balanced ecology-economics development are elucidated in the article. The aim of article – to ostend the theoretical and practical significance of the innovative ecohomology researches by Professor Stepan Zlupko as bases forming new paradigm sustainable development of Ukraine on the principles of humancentrism.

It is revealed scientific principles ecohomology as the factor humanization of an anthropic consciousness and necessity its consideration of state ecology politics at the context of adaptation Ukrainians to the dangerous changes in the environment. It is discovered overriding scientific-practical meaning for civilization progress or Ukrainian state at the conditions of modern dangers national security which is justify of genetically-evolution paradigm development of Ukrainian by Stepan Zlupko. It is found out scientific value and practical significance of ecohomology principles genetic-evolution paradigm the regional politic at the context of stabilization interregional consolidation and unity Ukrainian state. It is justified expedience using ecohomology paradigm in making new financial mechanism development of the national entrepreneurship at the conditions of adaption factories to the realities of war. It is proved the necessity of consideration ecohomology aspects development of labour potential at the conditions modern threats of the national-culture identity Ukrainians. It is highlighted the authors vision using human-oriented ecohomology access to harmony development society in development new mechanisms regional management and local municipality. It is outlined processes restoration Ukraine after war at the bases of strategy European green course and the importance of consideration justified by Stepan Zlupko innovative ecohomology principles sustainable development as scientific bases of forming nooethic paradigm thought.

It is suggested to rethink at the conditions of modern challenges and dangers of the Ukrainian identity significance of ecohomology researches by Professor Stepan Zlupko for postwar reconstruction and sustainable innovative development of Ukraine. It is justified conclusion that innovative ecohomology achievements of prominent scientist are lay the foundation forming new paradigm sustainable development at the principles of humancentrism in the modern Ukrainian realities.

Keywords: *Stepan Zlupko, ecohomology, ecohomology paradigm, ecohomology principles, sustainable development, humancen-*

trism, innovativeness, nooethic paradigm thought, Ukrainian national idea, selfrealization, selfidentification, postwar reconstruction.

Постановка проблеми. Соціально-економічні та екологічні загрози, пов'язані з військовою збройною агресією росії та повномасштабною війною проти України, а також попередньо спричинена пандемією COVID-19 глобальна соціально-економічна криза і погіршення екологічної ситуації, зумовлюють нагальну необхідність розробки наукових комплексних підходів щодо формування нової парадигми сталого розвитку. В сучасних умовах розгортання процесів цифрової трансформації наука проголосила пріоритет таких напрямів досліджень, які ставлять на перший план Людину як найвищу цінність суспільства, «міру всіх речей», генератора інновацій. Основою нової парадигми сталого розвитку України мають бути людиноцентрична державна політика, закони ноосфери В.І. Вернадського, базові цінності збалансованого розвитку Людини, природного середовища і суспільства в інтересах задоволення потреб сучасних та майбутніх поколінь, єдності Української держави, консолідації української нації. З огляду на окреслені проблеми особливо актуальними є інтегративні підходи прихильника людиноцентричної парадигми національної економіки професора Степана Миколайовича Злупка до наукового обґрунтування екогомологічних засад сталого розвитку та, зокрема, повоєнного відновлення України.

Важливими для українського суспільства є обґрунтування Степаном Злупком необхідності утвердження національної ідеї як основи збалансованого еколого-економічного розвитку, яка «повинна бути органічною складовою всіх інноваційних проектів, бо без належних людських ідеалів вони не можуть бути здійснені» [17]. Насамперед, така світоглядна позиція Професора Степана Злупка є надзвичайно актуальною в умовах сучасних викликів українській нації та загроз нашій державі. Саме високі ідеали взаємовідносин Людини, природного середовища і суспільства – національна культура, свободололюбство, патріотизм, духовність, моральність, гуманність – мають вирішальне значення для формування нової парадигми сталого інноваційного розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Напрями творчості видатного вченого Степана Злупка високо оцінені українською та світовою науковою спільнотою. Вагомий внесок у дослі-

дження багатолітньої наукової спадщини, освітньо-педагогічної, науково-організаційної та науково-громадської діяльності професора Степана Злупка здійснили такі відомі українські вчені: З. Ватаманюк, І. Голубка, С. Голубка, І. Грабинський, Л. Гринів, М. Долішній, М. Кічурчак, В. Небрат, С. Панчишин, У. Садова, О. Стефанишин та інші. Варто виокремити праці відомих американських учених-економістів українського походження М. Біди [1], І.-С. Коропецького [19, с. 139–140], які висвітлили наукові здобутки, значний вклад у розвиток української та світової економічної думки, патріотичну позицію Степана Злупка. Серед останніх публікацій відзначимо дослідження наукової спадщини Професора С. Злупка українськими вченими: С. Голубка, Д. Голубка обґрунтували цінність та сучасну значимість ідей екогенологічного і регіоналістичного змісту [2]; Л. Гринів, У. Садова розкрили потужний внесок науковця-новатора в українську науку та в розвиток львівської школи регіоналістики [3]; О. Стефанишин, М. Кічурчак визначили важливість й актуальність новаторських ідей видатного вченого-економіста для консолідації українського суспільства [23]; О. Стефанишин, В. Небрат висвітлили життєвий шлях та наукові новаторства дослідника економічної історії та історії економічної думки України, національної економіки та регіонального розвитку [22].

Неабияку цінність мають публікації та спогади про Степана Злупка як основоположника львівської наукової школи, яскравого представника постнекласичної науки, визначного педагога та великого патріота України таких вчених: О. Вербової, М. Вербового, С. Голубки, Л. Гринів, Л. Злупко, М. Квак, О. Ковалюка, П. Леоненка, В. Небрат, С. Панчишина, С. Реверчука, У. Садової, О. Стефанишин, О. Сухого, І. Ткача, М. Швайки, Л. Шевчук та ін. [20]. Також значущість наукової спадщини професора Степана Злупка, його неоціненний внесок в історико-економічну науку, дослідження регіоналістики, формування нової дослідницької парадигми, наукових шкіл тощо розкрили у доповідях Наукових читань «Економічна україніка професора С.М. Злупка у світлі формування нової парадигми наукових досліджень» відомі науковці закладів вищої освіти, академічних інститутів НАН України, бізнес-структур, урядових та громадських структур: В. Вовк, С. Голубка, Н. Горін, Л. Гринів, М. Кічурчак, Ф. Медвідь, І. Михайсюк, Р. Михайлишин, А. Мокій, І. Назаркевич, В. Небрат, І. Радіо-

нова, О. Стефанишин, Н. Супрун, Ю. Ущаповський, В. Фещенко, В. Шевчук та інші [4].

Водночас для моделювання і практичного втілення стратегії повоєнного відновлення економіки та сталого розвитку України надзвичайно важливе значення мають новаторські екогенологічні дослідження, як й інші наукові напрями видатного вченого, виразника української національної ідеї. Враховуючи загальнонаціональне значення творчої спадщини професора Степана Злупка, потребою є подальше дослідження його цінного внеску в розвиток економічної україніки та моделювання української перспективи.

Мета статті – розкрити теоретичну та практичну значимість новаторських екогенологічних досліджень професора Степана Злупка як підґрунтя формування нової парадигми сталого розвитку України на засадах людиноцентризму.

Мета обумовила вирішення таких дослідницьких завдань: розкрити наукові засади екогенології як чинника гуманізації людської свідомості та необхідність їх врахування державною екологічною політикою в умовах адаптації українців до небезпечних змін у довкіллі; виявити надважливе науково-практичне значення для цивілізаційного поступу Української держави в умовах сучасних загроз національній безпеці обґрунтованої Степаном Злупком генетико-еволюційної парадигми розвитку українства; з'ясувати наукову цінність та практичну значимість екогенологічних засад генетико-еволюційної парадигми регіональної політики в контексті зміцнення міжрегіональної консолідації та єдності Української держави; обґрунтувати доцільність використання в умовах адаптації підприємств до реалій війни екогенологічної парадигми у виробленні нового фінансового механізму розвитку національного підприємництва; довести необхідність врахування екогенологічних аспектів розвитку трудового потенціалу в умовах сучасних загроз національно-культурній ідентичності українців; висвітлити авторське бачення використання у розробці нових механізмів регіонального управління і місцевого самоврядування гуманістично-орієнтованого екогенологічного підходу видатного Вченого до гармонійного розвитку суспільства; окреслити процеси відновлення України після війни на основі стратегії «Європейського зеленого курсу» та важливість врахування обґрунтованих професором Степаном Злупком новаторських еко-

гомологічних засад сталого розвитку як наукової основи формування нооетичної парадигми мислення.

Виклад основного змісту дослідження. Екогомологія, засновником якої є Степан Злупко (1931–2006), «сформувалася на основі синтезу українського космогенного світогляду, новаторських досліджень українських вчених Сергія Подолинського і Володимира Вернадського, здобутків світової науки» [14, с. 8–30]. Використовуючи універсальний (загальнофілософський) підхід, учений визначає екогомологію як науку про «органічність розвитку людини і довкілля, в якому головним персонажем є людина, що має тіло, душу і дух. Тільки у тій органічній триєдності людина здатна адаптуватися до середовища, органічно з ним взаємодіяти» [6].

Степан Злупко наголошував на важливій ролі екологічної культури та освіти в адаптації Людини до довкілля. Він зазначає, що «завдання практичної політики – розробляти ефективні заходи, спрямовані на збереження довкілля, придатного для цивілізованого життя. Водночас слід забезпечувати умови для оздоровлення і виховання людей, що допоможе їм якомога повніше пристосуватися до динамічних змін у природі. У виробленні адаптивних механізмів велику роль відіграють загальна та екологічна культура, екологічна освіта і поведінка. Цей гуманістичний аспект органічності людини і довкілля найповніше враховує екогомологія. Отже, вона стає одним з чинників гуманізації людської свідомості» [12, с. 18]. Саме застосування екогомологічного підходу Степана Злупка як чинника гуманізації національної свідомості особливо значиме в сучасних українських реаліях, оскільки тільки в умовах забезпеченої державною екологічною політикою гуманізації може сформуватися високий рівень загальнолюдської та екологічної культури, екологічної освіти та екологічного виховання як основних компонентів нової етичної поведінки українців в процесі їхньої діяльності, що сприятиме полегшенню адаптації до спричинених агресивною росією небезпечних змін у довкіллі та прискорить післявоєнне його відновлення.

Професор С. Злупко зазначав, що «екогомологія не заперечує концепції сталого розвитку і тих засобів збалансованої взаємодії суспільства і природи, на які вона спирається, але трактує органічність людини і довкілля глибше, залучає значно ширший спектр економічних, правових, культурних, морально-етичних, етнічних та інших механізмів. Без врахування останніх неможли-

во забезпечити органічність розвитку людини і довкілля на глобальному, регіональному, національному та локальному рівнях» [12, с. 19]. Отже, науковець, відштовхуючись від концепцій сталого розвитку, особливого значення надавав взаємозв'язку та взаємодії широкого комплексу регуляторних механізмів, які сприяють гармонії між Людиною і довкіллям та здатні подолати еколого-економічні проблеми і забезпечити людські потреби на різних рівнях розвитку цивілізації. Варто зауважити, що без застосування знань екогомології неможливо сьогодні вирішити навіть найменші проблеми, пов'язані зі значним погіршенням екологічної ситуації та її впливом на Людину, з її потребами в екологічній безпеці як важливій складовій національної безпеки України.

Дослідник наголошував, що «в епіцентрі еколого-економічних систем перебуває Людина в усіх її вимірах» [8, с. 21]. Таким чином, екогомологічна наукова парадигма вченого базується на засадах людиноцентризму, оскільки Людина як найвища цінність суспільства та рушійна сила цивілізаційного прогресу безпосередньо знаходиться у центрі органічної єдності екологічних та економічних систем, гармонійно взаємодіючи з ними. Власне задоволення потреб Людини в самореалізації можливе за умови збалансованих її дій з природно-екологічним потенціалом навколишнього середовища.

Надважливе науково-практичне значення для цивілізаційного поступу Української держави, яка протидіє викликам національної безпеки в умовах повномасштабної війни росії проти України, має генетико-еволюційна парадигма розвитку українства на основі ґрунтового дослідження вченим минулого, сучасного та моделювання майбутнього як української перспективи в контексті світового розвитку. Людиноцентричність генетико-еволюційної парадигми ґрунтується на врахуванні дослідником «органічності розвитку людини і довкілля, поза якою не можна збагнути еволюцію цивілізацій, народів і націй» [18, с. 596]. Екогомологічний підхід до походження та еволюції українства спирається на історичний досвід, генетичне коріння, національні традиції ментальності, культурну ідентичність та духовні цінності. Степан Злупко зауважує, що «тільки перебування етносу на одній території протягом тисячоліть може призвести до того, що так звана зовнішня природа органічно зливається з тілом, душею і духом людини, накладає на неї своєрідний, відмінний від інших образ, риси, спосіб поведінки, менталітет» [18, с. 598]. Запропонована Степа-

ном Миколайовичем генетико-еволюційна парадигма розвитку українства – це насамперед відображення генетичного коду нації, в основі якого українська національна ідея. Аналізуючи винищення українства та докільля протягом століть чужинцями, колоніально-імперські цінності яких принижували українську гідність, С. Злупко наголошує, що «органічність розвитку нації та докільля може бути забезпечена тільки в національній, тобто незалежній державі – Україні» [18, с. 602–603]. Він стверджує, що економічний поступ «можна забезпечити на національній ідеї, основою якої є рідна мова, українська культура, соціальний капітал» [9]. Доцільно зазначити, що така світоглядна позиція професора С. Злупка набуває надзвичайної гостроти в час агресивного російського рашизму, який жорстоко знищує українців як націю, українську культурну спадщину, навколишнє природне середовище України. Враховуючи обґрунтування Степаном Злупком генетико-еволюційного принципу розвитку українства, вважаємо, що нова парадигма сталого розвитку нашої держави повинна бути спрямована на втілення української національної ідеї як самореалізації й самоідентифікації українців, основаної на духовній спадщині, культурних традиціях, національній ментальності.

Доцільно також звернути увагу на неабияку актуальність в умовах сучасних загроз територіальній цілісності України регіоналістичних досліджень професора Степана Злупка як теоретичного підґрунтя ефективної регіональної політики. Методологічною основою регіонології вчений вважав наукову системологію, що потребує врахування усієї сукупності зв'язків, серед яких особливе місце посідає органічний взаємозв'язок людини і докільля [14, с. 17; 15, с. 16]. Він наголошував, що Людина завжди залишається в епіцентрі регіональної соціально-економічної системи, яка не є замкнутою і взаємодіє з горизонтальними й вертикальними системами, разом із ними творить органічну єдність [16, с. 21–22]. Власне такий людиноцентричний підхід видатного вченого щодо обґрунтування органічної єдності є основою сталого розвитку, міжрегіональної консолідації, оскільки відображає здатність українців реалізувати свої потреби та можливості внаслідок органічного поєднання спільних морально-духовних, світоглядних їхніх цінностей з природним середовищем. Вважаємо, що принципове значення в умовах сучасних загроз для формування єдиного простору в межах всієї території України має положення С. Злупка про збалансований динамічний розвиток ре-

гіональної соціально-економічної системи у взаємодії з горизонтальними й вертикальними системами в цілісній національній соціально-економічній системі.

Суттєвого значення вчений надавав генетико-еволюційній парадигмі моделювання регіонального розвитку, який «має бути спрямований у майбутнє, спираючись на фундамент минулого і сучасного» [16, с. 29]. Варто наголосити на вагомості обґрунтування вченим інноваційної парадигми моделювання регіонального розвитку як складової національного інноваційного процесу. Науковець стверджував, що важливим компонентом генетико-еволюційної парадигми регіональної політики є необхідність враховувати: різні рівні економічного й соціального розвитку українських регіонів у минулому; розрив між ними економічних, технологічних, соціально-культурних зв'язків; переважання у їхній діяльності не ендегенних, а екзогенних відносин, тобто спрямованих не в середину національної території, а назовні, що відповідало доктрині єдиного господарського простору [18, с. 432]. Степан Злупко акцентував увагу на тому, що необхідність досягнення стабільності та однорідності національного економічного простору України має велике державотворче значення, служить перешкодою на шляху політичних спекуляцій щодо його регіонального розчленування [18, с. 433]. Власне таке обґрунтування професором Злупком генетико-еволюційної парадигми регіональної політики через призму цілісності нашої країни є науково цінним та особливо актуальним в умовах повномасштабної війни росії проти України та тимчасової окупації частини її території, що призвело до поглиблення розриву у рівнях розвитку регіонів.

Степан Злупко стверджував, що «засади екогенології повинні визначати великою мірою регіональну політику сучасності та в майбутньому» [10, с. 454]. Вчений акцентував увагу на необхідності поєднання екогенологічних засад, політики сталого розвитку регіону і наслідків глобалізації в керуванні процесами збалансованого розвитку в інтересах сучасного і майбутнього поколінь [13]. Одним із важливих інструментів забезпечення ефективності такої взаємодії дослідник вважав складову національної культури – екологічну, що є основою еколого-економічної здатності людей реалізувати політику сталого розвитку регіону. Він зазначав, що дієвість екологічної культури потрібно підсилити економічними і правовими механізмами. Водночас наголошував на необхідності вдосконалення економічних

механізмів екологічної політики та правового забезпечення політики сталого розвитку [13]. Вважаємо, що такий науковий підхід професора Степана Злупка щодо розробки ефективної регіональної політики збалансованого (сталого) розвитку із врахуванням реальної дійсності є особливо значимим. Адже сучасним викликом в умовах війни росії проти української ідентичності є злочинне порушення балансу еколого-економічних систем, що вимагає для його відновлення ефективних економічних і правових механізмів регіональної екологічної політики, високого рівня еколого-економічної освіти, екологічної культури та поінформованості громадськості, захисту і збереження історико-культурної спадщини як духовного, економічного і соціального капіталу та надійного фундаменту у політиці сталого розвитку регіонів.

Враховуючи еколого-економічні ризики не тільки довоєнного періоду, але й нові критичні ризики, що сформувалися внаслідок російсько-української війни, вважаємо надзвичайно актуальним наукове обґрунтування С. Злупком необхідності врахування екогологічної парадигми у фінансовому механізмі розвитку українського підприємництва. Вчений підкреслював, що «екогологічні засади у великій мірі визначають вектор розвитку підприємництва, який недостатньо враховує необхідність органічного зв'язку людини і довкілля. Намагання обминути чи знехтувати цей зв'язок може негативно позначитися на стані підприємства і суспільства в цілому» [18, с. 621]. Наголосимо на важливості цього твердження, адже стабільність розвитку підприємства та суспільства загалом залежить саме від здатності Людини в процесі підприємницької діяльності збалансовувати власні потреби й потенціал природного довкілля. Степан Злупко зазначав: «Економічна теорія вимагає парадигмальних змін саме у напрямі екогологічного наповнення. ... Без створення належної теоретичної бази для розробки дійових економічних, зокрема цінкових механізмів гармонізації людської діяльності з природним довкіллям, практика завжди буде натикатися на відповідні труднощі» [18, с. 622]. Таким чином, учений доводить необхідність формування нової – екогологічної – парадигми економічної теорії на засадах людиноцентризму, згідно якого соціально-екологічна поведінка Людини як «міри всіх речей» забезпечує ефективність фінансового механізму підприємства та конкурентоспроможність національної економіки. Зауважимо, що сучасна українська господарська практика стикається з проблемами використання

можливостей фінансового механізму розвитку підприємництва, оскільки регіональною політикою недостатньо враховується екологічна культура та суспільна екологічна свідомість.

Степан Злупко акцентував увагу на необхідності розробки концепції щодо формування системи пріоритетних інструментів екологічної політики, які сприятимуть гармонізації взаємин людини і довкілля у процесі розвитку та функціонування підприємства. Він зазначав, що «еколого-економічні ризики впливають на стабільність фінансів підприємства, а тому вимагають їх врахування у фінансово-ціновому механізмі розвитку підприємництва» [18, с. 627]. Водночас учений розглядав людський фактор як найкращий індикатор взаємодії підприємства з довкіллям. С. Злупко стверджував, що «еколого-економічні ризики передусім позначаються на здоров'ї людей, яке вимагає соціальних затрат з допомогою фінансового забезпечення. Це дуже важливий аспект розвитку підприємництва і вимагає відповідної організації його фінансової діяльності» [18, с. 627]. Вчений акцентував увагу на зменшенні природно-ресурсних затрат на виробництво одиниці продукту шляхом впровадження інноваційних екологічних та ресурсозберігаючих технологій, що вимагає розбудови фінансового механізму та організаційних і моральних зусиль підприємців. Таким чином, він підкреслював необхідність збереження природних ресурсів як однієї з найважливіших умов сталого еколого-економічного розвитку. Водночас С. Злупко зазначав, що «екогологічна компонента не може бути зреалізована тільки фінансовими та інноваційними заходами, оскільки пов'язана з масовою свідомістю, культурою, наукою, екологічним вихованням. Найдосконаліші фінансові механізми не можуть бути ефективними поза людським середовищем. ... Це означає, що, розробляючи фінансові механізми розвитку підприємства з урахуванням екогологічної парадигми, потрібно водночас підвищувати роль виробничої, виконавської, інноваційної, організаційної культури» [18, с. 629–630]. Таким чином, Степан Злупко виявив та взаємозалежність широкого спектру основних факторів як найважливіших складових забезпечення ефективності фінансового механізму розвитку підприємства. Вчений стверджував, що «тільки в єдності системи факторів можна забезпечити ефективне функціонування фінансового механізму розвитку підприємства з урахуванням екогологічної парадигми» [18, с. 630].

На нашу думку, екогенологічний підхід С. Злупка до вироблення фінансового механізму розвитку підприємництва, як основи свободи українського суспільства й добробуту української нації, потрібно оптимально використати в умовах адаптації підприємств до реалій війни. Власне застосування екогенологічного підходу у фінансовому механізмі національного підприємництва сприятиме формуванню ефективного управління еколого-економічними ризиками, вирішенню екологічних проблем та забезпеченню соціального захисту громадськості у воєнний період та в період післявоєнної відбудови України.

З позиції комплексного міждисциплінарного підходу професор Степан Злупко обґрунтував екогенологічну парадигму формування і використання трудового потенціалу України. Вчений акцентував увагу на соціальній суті трудового потенціалу, який насамперед визначається господарською культурою нації, що формується протягом століть у процесі взаємодії Людини з власним природним довкіллям: господарською генетикою, культурою мислення, морально-етичними та духовними надбаннями, свободолюбством, соціально-мотиваційними механізмами [21, с. 5–38]. Він зазначав, що «у глобалізованому світі XXI століття долю цивілізації і нації вирішуватиме не фізична чи збройна сила, а інтелект, соціальний капітал, людський потенціал. Їх основою є культура в усіх її проявах, зокрема економічна культура, яка найтісніше пов'язана з економічним будівництвом. Про це потрібно пам'ятати завжди і всюди» [11, с. 25]. Вважаємо, що в умовах знищення і плюндрування українського довкілля рашистськими носіями рабської свідомості, які зневажають Людину як найвищу соціальну цінність та українську культуру, вкрай необхідним є врахування екогенологічних аспектів розвитку людського потенціалу як вагомий складовий потенціалу повоєнної відбудови і подальшого розвитку України.

Степан Злупко серед чинників, які впливають на відтворення населення, виокремлював якість довкілля і матеріальний добробут. Він зазначав, що «ці чинники, впливаючи на формування трудового потенціалу, тісно між собою пов'язані. Справа в тому, що погіршення стану довкілля може бути до певної міри компенсоване поліпшенням матеріального добробуту населення. Подібні заходи підвищують адаптивність людей до навколишнього середовища» [18, с. 633]. Важливим є твердження С. Злупка, що межі виживання людини можна розширити з допомогою ефектив-

ної економічної та соціальної політики. Професор Степан Злупко наголошував, що «при використанні трудового потенціалу необхідно враховувати екогенологічну парадигму, функціональна роль якої забезпечується багатьма заходами і засобами. На загальнодержавному рівні необхідне належне адаптивно-економічне регулювання єдності людини з довкіллям. Передусім йдеться про ті законодавчі акти, котрі безпосередньо стосуються збереження людини і природи. Звичайно, людина повинна бути в епіцентрі екогенологічного законодавства» [18, с. 636]. Враховуючи екологічні загрози та зменшення населення внаслідок російсько-української війни, вважаємо, що варто взяти до уваги обґрунтування вченим необхідності вдосконалення механізмів екогенологічної політики, яка б спрямовувалась в умовах сучасних нових викликів насамперед на створення безпечних умов відтворення населення та його трудового потенціалу.

Варто звернути увагу на твердження С. Злупка стосовно необхідності розбудови надійних інформаційних систем екогенологічної парадигми формування трудового потенціалу. Вчений підкреслює, що важливого значення набуває екологічна освіта на всіх рівнях, зокрема в системі менеджменту, суб'єкти якого повинні володіти широкою екогенологічною інформацією [18, с. 636]. Науковець стверджував, що «екогенологічна компонента освіти щораз більше визначатиме нарощування людського капіталу, цінність якого особливо відчутною стане у XXI ст., коли екологічні ризики можуть стати розповсюджені через недостатню увагу до стану природного довкілля в минулому і сучасному» [18, с. 645]. Вчений виокремив два головних блоки знань і поведінки в екогенологічній освіті: «по-перше, це сукупність знання з приводу ставлення людини до природного довкілля; по-друге, це знання про вплив довкілля на фізичне і психічне здоров'я людини. ... Кожен з цих блоків складається з низки компонентів, спектр яких повинен охопити всю сукупність інтегративного розвитку людини і природи» [18, с. 645]. Таким чином, широкий спектр компонентів основних блоків знань і поведінки формує цілісну синергетичну методологію екогенологічної освіти.

Враховуючи вагомий внесок професора Злупка щодо визначення пріоритетних напрямів подальшого розвитку енергетично-економічної теорії Сергія Подолінського і ноосферної теорії Володимира Вернадського та методології гармонійно-органічного розвитку Людини і довкілля і, відповідно, екогенологічної освіти,

яка «вимагає корінної переорієнтації науки, цінностей, моральних засад людини у ставленні до природи» [18, с. 646], вважаємо необхідним реалізацію екогенологічної парадигми в науці та освіті, створення національної екогенологічної інформаційної системи та системи управління екогенологічною інформацією в інтересах сталого екологічного розвитку України.

Науково цінним в умовах зростання масштабів екологічних загроз є обґрунтування професором Злупком екогенологічної компоненти регіонального управління і місцевого самоврядування. Науковець акцентував увагу на підвищенні рівня екологічної безпеки України шляхом удосконалення екологічного законодавства. Він наголошував, що «однією з причин такого стану екологічного законодавства є як успадкований від тоталітаризму світогляд, так неосвоєність принципів, засад і сутності екогенології, яка найповніше розкриває органічну єдність розвитку людини і довкілля» [18, с. 655]. Аналізуючи спеціальні законодавчі акти та постанови про місцеве самоврядування, в яких закладені природоохоронні рецепти, С. Злупко зробив висновок, що «природоохоронні закони повинні бути настільки конкретними і прозорими, щоб кожен громадянин відчував необхідність їх дотримуватися, знаючи про особисту відповідальність за руйнування будь-якого елемента довкілля. Водночас потрібно визнати, що з якою би конкретністю не було складене екологічне законодавство, якими би високими не були покарання за руйнування довкілля, то вони не будуть достатньо ефективними, якщо залишиться байдужою до цих справ людина, коли не буде задіяна до процесу збереження природи вся етнокультура, яка складалася протягом тисячоліть» [18, с. 657]. Вважаємо, що висвітлена професором Злупком проблема дотримання екологічної безпеки як невід'ємної складової національної безпеки України є надзвичайно актуальною, оскільки в чинному законодавстві правові засади екологічної безпеки належно не відображені.

Підкреслюючи важливість екологічної культури як невід'ємної складової національної культури, С. Злупко наголошував на її формуванні в процесі тривалого розвитку людини і довкілля, еволюції етносів і екосистем, внаслідок чого її засади укорінюються спадково як культурно, так і генетично [18, с. 658]. Він стверджував, що «оскільки корінним і переважаючим населенням української національної території є українці, то саме їх екокультура повинна визначати екогенологічну політику держави»

[18, с. 659]. Досліджуючи екологічну культуру українства, С. Злупко акцентував увагу на національних екокультурних надбаннях і цінностях та її високі адаптивні можливості: «Екологічна культура виступала засобом самоорганізації системи «людина-довкілля», вона була адаптованою мірою життєдіяльності людини, яка себе не уявляла поза довкіллям власного існування. Елементи і прояви довкілля були органічно вплетені в тканину життєдіяльності людини із врахуванням цінностей минулого і перспективи на майбутнє» [18, с. 662–663]. Необхідно зауважити, що в умовах масштабних злочинів російських окупантів проти довкілля України екологічна культура, яка визначається національною культурною спадщиною, виконує функцію самозбереження української нації та є засобом її самоідентифікації.

Степан Злупко наголошував, що регіональні й навіть локальні відмінності у психології прийняття довкілля підвищують роль самоврядування в гармонізації розвитку людини і довкілля [18, с. 664]. У цьому контексті вчений підкреслював важливість залучення місцевими самоврядними органами громадськості до охорони довкілля і людини. Науковець зазначає, що «залучення виховує саме громадянство у його ставленні до природи, формує в нього екогенологічний світогляд і свідомість, без яких не може бути належного наповнення екогенологічних заходів з їх конкретною адресністю. Крім того, це дозволяє зібрати всебічну, своєчасну і повноцінну екогенологічну інформацію, без якої не може бути сформоване управління та самоврядування, зорієнтоване на органічний розвиток людини і довкілля» [18, с. 664–665]. Таким чином, учений наголошував на необхідності формування еколого-ноосферного мислення управлінців-регіоналістів та громадськості. Відзначаючи активну участь громадськості в дототалітарній Україні у розв'язанні актуальних завдань, С. Злупко стверджував, що «цей громадський аспект самоврядування потрібно відродити і адаптувати до вимог сучасності. Органи самоврядування повинні в повному обсязі враховувати традиції своєї місцевості, скористатися інтелектуальним потенціалом спеціалістів з різних галузей господарства з метою ефективною реалізації екогенологічних засад у кожному населеному пункті, районі, області, регіоні. Такий підхід забезпечить не тільки гармонізацію взаємодії людини і довкілля, органічність їхнього розвитку, але матиме й навчально-виховні та психологічні наслідки, формуватиме в молодого покоління екофільні орієнтації»

[18, с. 669]. Вважаємо, що розробку нових механізмів регіонального управління і місцевого самоврядування потрібно ґрунтувати на використанні гуманістично-орієнтованого екогомологічного підходу професора Злупка до гармонійного розвитку суспільства. Враховуючи спричинені дуже сильним погіршенням стану довкілля еколого-психологічні стреси, підкреслюємо важливість та необхідність впровадження заходів, спрямованих на: розвиток екогомологічної освіти та забезпечення органів місцевого самоврядування екогомологічними знаннями; формування екогомологічного світогляду і свідомості територіальної громади; використання досконалої екогомологічної інформації, що безпосередньо впливатиме на ухвалення управлінських рішень; збереження національних та місцевих культурних традицій; залучення інтелектуального потенціалу територіальної громади у процеси гармонізації розвитку Людини і довкілля. Це дасть можливість забезпечити сталий, екологічно збалансований розвиток України.

На особливу увагу заслуговують патріотичні слова Степана Злупка про любов українців до своєї Землі. Професор зазначав: «Земля-мати – ось розуміння землі в житті людини, яке мали як грецькі мислителі, так і наші предки. Проведені народознавчі дослідження Павлом Чубинським – автором гімну «Ще не вмерла Україна» – засвідчили, що українці від Харківщини до Холмщини свою землю називають матір'ю, вони її усіяко оберігають, не дозволяють дітям бити по землі києм, бо земля – мати» [7]. Таким чином, видатний учений вказував на джерела екологічного світогляду, морально-етичні цінності українського народу, що ґрунтуються на національній святині – щирій любові до своєї Землі, до природи і всього живого. Водночас Степан Злупко зауважив, що «морально-етичні засади у ставленні нашого народу до природи, які формувалися протягом тисячоліть, були якщо остаточно не зруйновані, то докорінно трансформовані в період тоталітаризму з його одномірним матеріалістично-жорстоким мисленням, яке на практиці спричинило до винищення людини і довкілля» [7]. На жаль, російські окупанти знову ж хочуть знищити українську ідентичність, український національний морально-етичний та патріотичний світогляд як основу самоідентифікації нації, вчиняючи екоцид та геноцид українського народу.

Слід підкреслити, що відновлювати нашу понівечену Україну та довкілля після війни необхідно на засадах нового вектора сталого розвитку – «Європейського зеленого курсу» [5]. Власне

ці процеси відновлення повинні спиратися на світоглядну систему сучасних екологічних знань та сучасні інноваційні технології, ноосферне вчення В.І. Вернадського, принципи і засади Європейського зеленого курсу, національні духовно-моральні цінності й ментально-культурні традиції як гармонійне єднання минулого через сучасне заради майбутнього, досконале екологічне законодавство та найефективніші методи екологічного управління з метою забезпечити потреби нинішніх та майбутніх поколінь українців, що вимагає формування нової етичної парадигми мислення представників державного управління та місцевого самоврядування, громадськості. Саме тому надважливим та необхідним в умовах сучасних українських реалій є врахування обґрунтованих професором Степаном Злупком екогомологічних засад сталого розвитку України як наукової основи формування нооетичної парадигми мислення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Реалії української сучасності потребують розробки нової наукової парадигми, підґрунтям якої повинні стати людиноцентричні напрями досліджень сталого розвитку. Осмислення значимості в умовах сучасних викликів і загроз українській ідентичності новаторських екогомологічних досліджень професора Степана Злупка дає змогу визначити його найцінніші наукові здобутки як підґрунтя формування нової парадигми сталого розвитку України на засадах людиноцентризму:

1. Екогомологія залучає широкий спектр механізмів (економічних, правових, культурних, морально-етичних, етнічних та інших) як основу забезпечення органічності розвитку Людини і довкілля на глобальному, регіональному, національному та локальному рівнях. Необхідність формування нового етичного світогляду українців підтверджує тезу Степана Злупка про особливе значення гуманізації людської свідомості «в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів і розмивання людських цінностей та стандартизації людини взагалі» [12, с. 18]. Застосування у державній екологічній політиці екогомологічного підходу як чинника гуманізації національної свідомості допоможе в умовах війни полегшити адаптацію українців до небезпечних змін довкілля і прискорить його післявоєнне відновлення.

2. Дослідження професором Степаном Злупком минулого, сучасного та моделювання майбутнього як української перспективи виявило стрижневу роль у цьому процесі органічності роз-

витку нації та довкілля на основі реалізації національної ідеї, що має надважливе науково-практичне значення для цивілізаційного поступу Української держави, яка протидіє викликам національній безпеці в умовах повномасштабної війни росії проти України. Обґрунтований професором генетико-еволюційний принцип розвитку українства, базований на духовно-моральних цінностях, історико-культурній спадщині, національних традиціях ментальності, закладає підвалини для формування нової парадигми сталого розвитку нашої держави, яка повинна бути спрямована на втілення української національної ідеї як самореалізації й самоідентифікації українців.

3. Використання обґрунтованих професором Степаном Злупком екогенологічних засад генетико-еволюційної парадигми регіональної політики сприятиме міжрегіональній консолідації та єдності Української держави на основі органічного поєднання спільних морально-духовних, світоглядних цінностей українців з природним середовищем. В умовах неодноразових порушень агресивною росією територіальної цілісності нашої країни принципове значення для її відновлення та формування єдиного простору в межах всієї території України має положення С. Злупка про динамічний збалансований розвиток регіональної соціально-економічної системи у взаємодії з горизонтальними й вертикальними системами в цілісній національній соціально-економічній системі. Особливо важливим для розроблення ефективної регіональної політики сталого розвитку є врахування теоретичного положення видатного вченого про необхідність поєднання екогенологічних засад, політики сталого розвитку регіону і наслідків глобалізації.

4. Вироблення нового фінансового механізму розвитку національного підприємництва як основи свободи українського суспільства й добробуту української нації із врахуванням екогенологічної парадигми, запропонованої професором Злупком, яка базується передусім на поведінці Людини як суб'єкта підприємницької діяльності у природному середовищі з її потребами і мотиваціями (інноваційними, цінovими, фінансовими, освітніми, організаційними, духовними, морально-культурними), сприятиме формуванню ефективного управління еколого-економічними ризиками, вирішенню екологічних проблем та забезпеченню соціального захисту громадськості у воєнний період та в період післявоєнної відбудови України.

5. Наукове обґрунтування професором Злупком екогенологічної парадигми формування і використання трудового потенціалу України, який насамперед визначається господарською культурою нації як надважливою складовою національної ідеї (господарською генетикою, культурою мислення, морально-етичними та духовними надбаннями, свободолобством, соціально-мотиваційними механізмами), що формується протягом століть у процесі взаємодії Людини з власним природним довкіллям, доводить в умовах сучасних загроз національно-культурній ідентичності українців нагальну необхідність врахування екогенологічних аспектів розвитку трудового потенціалу і створення національної системи управління екогенологічною інформацією в інтересах сталого розвитку.

6. Екогенологічні засади регіонального управління і місцевого самоврядування, розроблені професором Злупком, вказують на необхідність забезпечення гармонізації взаємодії Людини і довкілля і вимагають використання економічно-цінових, правових, психологічних механізмів їх здійснення із врахуванням національних і місцевих культурних, громадських традицій, залучення інтелектуального потенціалу громадськості. Враховуючи спричинені погіршенням стану довкілля еколого-психологічні стреси, запропоновано використати гуманістично-орієнтований екогенологічний підхід Степана Злупка до гармонійного розвитку суспільства у розробці нових механізмів регіонального управління і місцевого самоврядування, що дасть можливість забезпечити сталий, екологічно збалансований розвиток України.

7. Відновлення України та довкілля після війни на основі стратегії «Європейського зеленого курсу» вимагає зміни парадигми мислення представників державного управління та місцевого самоврядування, громадськості, що свідчить про особливу актуальність та необхідність в умовах масштабних викликів українській нації врахування обґрунтованих професором Степаном Злупком новаторських екогенологічних засад сталого розвитку як наукової основи формування ноетичної парадигми мислення.

Пронизана національною ідеєю багатогранна наукова спадщина професора Степана Злупка потребує глибокого аналізу та переосмислення в умовах війни українського народу проти російських окупантів за незалежність і територіальну цілісність України. У наступних публікаціях приділимо увагу науковому трактуванню видатним Ученим проблеми розвитку національної еко-

номіки і моделювання її перспективи в євроінтеграційних процесах, що є особливо важливим для вибору економічної моделі післявоєнного відновлення України.

1. Біда М. Видатний український економіст. *Час і події*. Чикаго, 1999. Ч. 80.
2. Голубка С.М., Голубка Д.С. Інноваційні екогомологічні та регіоналістичні дослідження професора Степана Злупка. *Історія народного господарства та економічної думки України*. 2016. Вип. 49. С. 250-274. doi: <https://doi.org/10.15407/ingedu2016.49.250>
3. Гринів Л.С., Садова У.Я. Подвижник української економічної наукової думки (до 80-річчя з дня народження С.М. Злупка). *Регіональна економіка*. 2011. № 3(61). С. 214-216.
4. Економічна україніка професора С.М. Злупка у світлі формування нової парадигми наукових досліджень (до 90-річчя від дня народження). URL: <https://lnu.edu.ua/vidbulysia-naukovichytannia-prysviachenii-90-richchiu-vid-dnia-narodzhennia-profesora-stepana-zlupka> (дата звернення: 29.08.2022); URL: http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/02/наукові-читання_90-річчя-Злупка-2.pdf (дата звернення: 29.08.2022).
5. Зелена відбудова України: позиція громадськості. URL: <http://epl.org.ua/announces/zelena-vidbudova-ukrayiny-pozytsiya-gromadskosti/> (дата звернення: 31.08.2022).
6. Злупко С.М. Екогомологія - наука XXI століття. *Універсум*. 1998. № 3-4 (53-54). Березень-квітень. С. 22-24.
7. Злупко С.М. Коли замулюються джерела. *За вільну Україну*. 1998. 12 грудня.
8. Злупко С.М. Екогомологічні засади ефективної регіональної політики. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період: щорічник наукових праць*. Львів, 1999. Вип. 8. С. 20-34.
9. Злупко С. Національна культура і економічна перспектива. *Слово Просвіти*. 2001. 5 жовтня.
10. Злупко С.М. Від археології до економіки, регіоніки, кібернетики і екогомології. Вибрані дослідження. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. 584 с.
11. Злупко С.М. Глобалізація і національна економічна культура. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період: щорічник наукових праць*. Львів, 2001. Вип. 28. С. 18-26.
12. Злупко С. Наука про органічний розвиток людини і довкілля (передумови виникнення екогомології). *Вісник НАН України*. 2002. № 10. С. 15-20.
13. Злупко С.М. Екогомологічні засади регіональної політики сталого розвитку в умовах глобалізації. *Регіональна економіка*. 2002. № 4. С. 28-35.
14. Злупко С. Основи екогомології: текст лекцій і програмно-методичне забезпечення. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 240 с.
15. Злупко С. Основи регіоніки: концептуальний підхід. *Вісник НАН України*. 2004. № 11. С. 12-25.
16. Злупко С.М. Наукові основи моделювання розвитку регіональних суспільно-економічних систем. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період: щорічник наукових праць*. Львів, 2004. Вип. 3. С. 15-31.
17. Злупко Степан. Національна ідея і українська економічна перспектива. Національна ідея: державна мова: матеріали другої наукової конференції. Львів, 2005. С. 15-17.
18. Злупко Степан. Економічна наука і наукознавство: монографія / упорядник Ярослава Злупко. Львів: Тріада плюс, 2006. 776 с.
19. Коропецький І. Дослідження розвитку економічної науки в передреволюційній Україні. *Сучасність*. Мюнхен, 1982. Ч. 4-5 (256-257). С. 137-148.
20. Наукова спадщина Злупка С.М. у світлі формування сучасної парадигми економічної науки в Україні. Матеріали Всеукраїнської Меморіальної наукової конференції. Львів, 29-30 вересня 2011. 256 с.
21. Соціально-трудова потенціал: теорія і практика: у 2 ч. / М.І. Долішній, С.М. Злупко, С.І. Бандур та ін. Київ, 1994. Ч. 1. 211 с.
22. Стефанишин О.В., Небрат В.В. Новатор економічного націоналізму. До 80-річчя з дня народження професора С.М. Злупка. *Історія народного господарства та економічної думки України*. 2011. № 44. С. 264-282.
23. Стефанишин О.В., Кічурчак М.В. Історик і теоретик національної економіки: до 90-річчя від дня народження Степана Злупка (15.07.1931 - 15.11.2021). *Український соціум*. 2021. № 3(78). С. 164-169.

References

1. Bida, M. (1999). Famous Ukrainian economist. *Chas i podiyi - Time and events*. Chicago, ch. 80 [in Ukrainian].
2. Holubka, S.M., Holubka, D.S. (2016). Innivative ecohomology and regional researches by professor Stepan Zlupko. *Istoriâ narodnogo*

- gospodarstva ta ekonomičnoi dumki Ukraïni - History of Economics and Economic Thought of Ukraine*, 49, 250-274. doi: <https://doi.org/10.15407/ingedu2016.49.250> [in Ukrainian].
3. Hryniv, L.S., Sadova, U.Ja. (2011). A move of the Ukrainian economic scientific thought (to the 80 from S.M. Zlupko's birthday). *Rehionalna ekonomika - Regional economics*, 3(61), 214-216 [in Ukrainian].
 4. *Ekonomiczna ukrainika profesora S.M. Zlupka u svitli formuvannya novoyi paradyhmy naukovykh dosligen (do 90 littya vid dnya narogennya) - Economic ukrainika by professor S.M. Zlupko in the light of formation new paradigm scientific researches (to the 90 from birthday)*. Retrieved from <https://lnu.edu.ua/vidbulysia-naukovichytannia-prysviacheni-90-richchiu-vid-dnia-narodzhenia-profesora-stepana-zlupka/>; http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/02/наукові-читання_90-річчя-Злупка-2.pdf [in Ukrainian].
 5. *Zelena vidbudova Ukrainy: pozytsiya hromadskosti - Green reconstruction of Ukraine: position of public*. Retrieved from <http://epl.org.ua/announces/zelena-vidbudova-ukrayiny-pozytsiya-gromadskosti/> [in Ukrainian].
 6. Zlupko, S.M. (March-April, 1998). Ecohomology - science of XXI century. *Universum - Universe*, 3-4 (53-54), 22-24 [in Ukrainian].
 7. Zlupko, S.M. (December 12, 1998). When springs are silted up. *Za vilnu Ukrainu - For free Ukraine* [in Ukrainian].
 8. Zlupko, S.M. (1999). Ecohomology principles of the effectiveness regional politics. *Socialno-ekonomichni doslignennya v perehidnyi period: schorichnyk naukovykh prac - Social-economics researches at the transitive period: yearbook of scientific works*, 8, 20-34. Lviv [in Ukrainian].
 9. Zlupko, S. (October 5, 2001). National culture and economical perspective. *Slovo Prosvity - Word of enlightenment* [in Ukrainian].
 10. Zlupko, S.M. (2001). From archeology to economics, regionics, cybernetics and ecohomology. Selected studies. Lviv: LNU im. Ivana Franka [in Ukrainian].
 11. Zlupko, S.M. (2001). Globalization and national economic culture. *Socialno-ekonomichni doslidgennya v perehidnyi period: schorichnyk naukovykh prac - Social-economics researches at the transitive period: yearbook of scientific works*, 28, 18-26. Lviv [in Ukrainian].
 12. Zlupko, S. (2002). Science about human and the environment organically development (preconditions of occurrence ecohomology). *Visnyk NAN Ukrainy - The announcer of the NAS of Ukraine*, 10, 15-20 [in Ukrainian].
 13. Zlupko, S.M. (2002). Ecohomology principles of the regional politics of sustainable development. *Rehionalna ekonomika - Regional economics*, 4, 28-35 [in Ukrainian].
 14. Zlupko, S. (2003). The bases of ecohomology: text lectures and software and methodological support. Lviv: vydavnychiy centr LNU im. Ivana Franka [in Ukrainian].
 15. Zlupko, S. (2004). The bases of regionology: conceptual approach. *Visnyk NAN Ukrainy - The announcer of the NAS of Ukraine*, 11, 12-25 [in Ukrainian].
 16. Zlupko, S.M. (2004). The scientific bases of modeling development regional social-economical systems. *Socialno-ekonomichni doslidgennya v perehidnyi period: schorichnyk naukovykh prac - Social-economics researches at the transitive period: yearbook of scientific works*, 3, 15-31. Lviv [in Ukrainian].
 17. Zlupko, S. (2005). The national idea and the Ukrainian perspective. *Nacionalna ideya: derzavna mova: materialy druhoji naukovoyi konferenciji - National idea: state language: material of the second scientific conference*, 15-17. Lviv [in Ukrainian].
 18. Zlupko, S. (2006). Economic science and scientific knowledge: monography / uporyadnyk Yaroslava Zlupko. Lviv: Triada plus [in Ukrainian].
 19. Koropetskyi, I. (1982). Researches development of the economic science in pre-revolutionary Ukraine. *Suchasnist - Modernity*. Munchen, ch. 4-5, 256-257, 137-148 [in Ukrainian].
 20. Zlupko's S.M. scientific legacy at the light of formation modern paradigm of the economics thought in Ukraine. (September 29-30, 2011). *Materialy vseukrainskoyi naukovoyi konferenciyi - Materials of the all-ukrainian scientific conference*. Lviv. Lviv: LNU im. Ivana Franka [in Ukrainian].
 21. Dolishniy, M.I., Zlupko, S.M., Bandur S.I. et al. (1994). Social-labor potential: theory and practice. U 2 ch., ch. 1. Kyiv [in Ukrainian].
 22. Stefanyshyn, O.V., Nebrat, V.V. (2011). Novator of the economics national studies. To the 80-years from professor S.M. Zlupko's birthday. *Istoriâ narodnogo gospodarstva ta ekonomičnoi dumki Ukraïni - History of Economics and Economic Thought of Ukraine*, 44, 264-282 [in Ukrainian].
 23. Stefanyshyn, O.V., Kichurchak, M.V. (2021). Historian and theoretic of the national economic: to 90-years from S.M. Zlupko's birthday (15.07.1931 - 15.11.2021). *Ukr. socium - Ukrainian society*, 3(78), 164-169 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 7 листопада 2022 р.